Актуальні питання сьогодення

УДК 574: 631. 438: 504. 03 (477. 41/ 42)

А. С. Малиновський
к. с.-г. н., професор
Державний агроекологічний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕНИХ РАДІОНУКЛІДАМИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ПОЛІССЯ

У статті аналізуються соціально-економічні та радіоекологічні проблеми, які виникли внаслідок аварії на ЧАЕС у поліському регіоні Житомирщини. Наголошується на необхідності науково-обгрунтованого підходу у вирішенні актуальних питань відродження сільських територій.

Видатний російський економіст-аграрник О. О. Ніконов у свій час розглядав сільськогосподарське виробництво як надскладну біолого-соціально-економічну суперсистему [1].

Академік УААН В.В. Юрчишин вважає, що може бути виправданим розгляд сучасної сільськогосподарської суперсистеми як соціально-біологічно-економічної (соціо-біо-еко-екологічної) [4]. При цьому серцевиною даної суперсистеми є її соціальна складова (людина, соціум), заради якої вона (суперсистема) функціонує.

Автор вважає, що кінцевий результат функціонування агропродовольчого сектора економіки безпосередньо залежить від того, як спрацює кожна сільська територія, на кожній з яких об'єднуються конкретні природні, соціальні, економічні, виробничо-господарські, екологічні та інші складові, дія яких формує особливості, характер і соціально-економічну результативність їх функціонування.

Сільська територія являє собою складну і багатофункціональну природну, соціально-економічну і виробничо-господарську структуру, яка характеризується площею земельних угідь, чисельністю тих, хто проживає і зайнятий у виробництві і обслуговуванні людей; обсягами і структурою виробництва, розвитком соціальної і виробничої інфраструктури та іншими рисами.

Мікросоціум є єдиною і найважливішою складовою кожної окремої сільської території. Саме від нього великою мірою залежатиме її сучасне і майбутнє [2].

Безперечно, комплексний розвиток сільських територій в різних регіонах нашої держави має свої як загальні, так і специфічні особливості. Полісся України, зокрема Житомирщина, для агропромислового виробництва з її низькою природною родючістю земель, великою строкатістю їх за гранулометричним складом, малопотужним гумусовим горизонтом, з близьким рівнем грунтових вод, кислою реакцією грунтового розчину завжди була зоною складнішою, більш трудозатратною для землеробства в порівнянні, наприклад, з Лісостепом.

© А. С. Малиновський

З іншого боку наявність значних площ луків (при їх умілому використанні), лісових масивів (отже і природних дарів – грибів, ягід, дичини) суттєво сприяли членам сільських громад у поповненні сімейних бюджетів. Наслідки Чорнобильської катастрофи створили в поліському регіоні України надзвичайно складну екологічну обстановку; значно загострили виробничу і соціально-економічну ситуацію, що призвело до суттєвого психологічного напруження населення, його переміщення зрештою негативно вплинуло на всі інші процеси життєдіяльності людей [3].

Наближається 20-а річниця з дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції – найбільшої екологічної катастрофи XX століття, нашого національного лиха.

Спираючись на висновки багатьох науково-дослідних установ держави і світу, думку провідних вчених у різних галузях науки, вникаючи глибше в умови життєдіяльності соціуму, який попри всі типові соціальні негаразди, несе на собі ще й важкий тягар згаданої трагедії, приходимо до висновку, що теми Чорнобильських проблем далеко не закриті, хоча думки з цього приводу серед науковців, особливо зарубіжних, неоднозначні.

Враховуючи соціально-економічну та екологічну ситуацію, що склалася в житомирському Поліссі, зокрема структуру виробничого потенціалу, проблеми охорони довкілля та оздоровлення населення, його зайнятості, умов проживання, функціонування інфраструктури і т. ін., приходимо до висновку – виникла життєва необхідність глибоких змін в усіх народногосподарських галузях і, зокрема, в агропромисловому комплексі та лісогосподарстві на всебічно обгрунтованій науковій основі і практичному досвіді.

При цьому соціальний аспект проблеми має бути найголовнішим. Це тим більш актуально при впровадженні аграрної реформи з її значно переважаючими негативними, ніж позитивними наслідками.

Отже, природні фактори території Полісся, забрудненої радіонуклідами внаслідок аварії на ЧАЕС, плюс реформування аграрного сектора економіки з його негативами – все це у своїй сукупності потребує чіткої відповіді на вирішення принаймні декількох проблем сьогодення Полісся, зокрема:

- ✓ неупередженого, об’єктивного аналізу екологічної ситуації на територіях радіоактивного забруднення;
- ✓ формування умов ефективного виробничого середовища в контексті відродження радіоактивно забруднених територій;
- ✓ застосування контртехногенних заходів у рослинництві, тваринництві та їх економічна доцільність;
- ✓ відтворення лісових масивів і сучасне ведення лісового господарства в умовах радіоактивного забруднення;
- ✓ соціальні аспекти відродження сільських територій в контексті екологічного навантаження;
- ✓ удосконалення соціальної інфраструктури села;
- ✓ особливості кадрового забезпечення;

- ✓ удосконалення системи державної підтримки сільських територій, можливості і доцільність напрямків в контексті соціального захисту населення, потерпілого від екологічної катастрофи.

Науковці, владні структури, практики, соціум регіону, з нашої точки зору, мають прикласти максимум зусиль щодо визначення і реалізації конкретних шляхів відродження сільських територій в умовах радіоактивного забруднення.

Література

1. Аграрные отношения: теория, историческая практика, перспектива развития / *И. Н. Буздалов, Э. Н. Крылатых*, *А. А. Никонов* и др. – М. : Наука, 1993. –405 с.
2. *В. К. Данилко, М. Л. Токмачев, Р. М. Корнійчук.* Концептуальні основи локального відновлення виробництва в регіоні радіаційного забруднення / За ред. *Є. І. Ходаківського*. – Житомир, 2002. – 68 с.
3. *А. С. Малиновський.* Еколого-економічні та соціальні аспекти Чорнобильської катастрофи (на прикладі Житомирської області): Монографія. – К. : ІАЕ, 2001. – 292 с.
4. *В. В. Юрчишин.* Сільські території як системо утворюючі фактори розвитку аграрного сектору економіки // Економіка АПК. – 2005. – № 3.